

Doctorat en Educació a la Universitat de les Illes Balears. Tesis doctorals llegides durant el curs 2020-2021

Albert Cabellos

RESUM

L'Escola de Doctorat de la Universitat de les Illes Balears és la unitat que s'encarrega de gestionar i organitzar els estudis de doctorat. Des del curs 2013-2014 el programa en Educació és un dels 24 que s'ofereixen i, durant el darrer any acadèmic (2020-2021), es llegiren 8 tesis doctorals. Aquestes versen sobre temes com la gestió del currículum educatiu, els sentiments vinculats al voluntariat sociosanitari, la presència de l'educació artística a l'educació infantil, la influència de la premsa de guerra en l'educació de l'exèrcit republicà a la Guerra Civil espanyola, les polítiques actives de formació i ocupació a les Balears, la validació d'un programa familiar basat en l'evidència per a la promoció de l'autonomia individual d'adults majors, l'autogestió de l'asma en pacients pediàtrics i l'avaluació de l'eficàcia d'un programa familiar de prevenció universal basat en l'evidència. En aquest article es farà un breu repàs de cada una d'aquestes tesis doctorals.

RESUMEN

La Escuela de Doctorado de la Universidad de las Illes Balears es la unidad que se encarga de gestionar y organizar los estudios de doctorado. Desde el curso 2013-2014 el programa en Educación es uno de los 24 que se ofrecen y, durante el último año académico (2020-2021), se leyeron 8 tesis doctorales. Estas versan sobre temas como la gestión del currículum educativo, los sentimientos vinculados al voluntariado sociosanitario, la presencia de la educación artística en Educación Infantil, la influencia de la prensa de guerra en la educación del ejército republicano en la Guerra Civil española, las políticas activas de formación y ocupación en las Balears, la validación de un programa familiar basado en la evidencia para la promoción de la autonomía individual de adultos mayores, la autogestión del asma en pacientes pediátricos y la evaluación de la eficacia de un programa familiar de prevención universal basado en la evidencia. En este artículo se hará un breve repaso de cada una de estas tesis doctorales.

I. INTRODUCCIÓ

D'ençà que el novembre de 2011 es creés l'Escola de Doctorat de la Universitat de les Illes Balears (EDUIB d'ara endavant), aquesta és la que organitza i gestiona els estudis universitaris de tercer cicle. L'EDUIB s'ubica a l'edifici Antoni Maria Alcover i Sureda, al Campus de la UIB, i hi intervenen tant agents amb activitat R+D+I universitaris (grups de recerca, departaments, instituts de recerca, etc.) com centres d'investigació externs.

Des del curs 2015-2016, l'oferta de l'EDUIB s'ha mantingut estable amb 24 programes de doctorat, dividits en 5 branques de coneixement. A partir del curs 2021-2022, el Doctorat en Nutrició i Ciències dels Aliments passa a ser d'un pla d'estudis a extingir (quadre 1).

QUADRE I. PROGRAMES DE DOCTORAT OFICIALS 2021-2022 (EDUIB)

Arts i Humanitats	Doctorat en Filologia i Filosofia
	Doctorat en Història, Història de l'Art i Geografia
Ciències	Doctorat en Biologia de les Plantes
	Doctorat en Ciència i Tecnologia Química
	Doctorat en Ecologia Marina
	Doctorat en Física
	Doctorat en Microbiologia Ambiental i Biomèdica
	Doctorat en Nutrigenòmica i Nutrició Personalitzada
	Doctorat en Química Teòrica i Modelització Computacional
Ciències de la Salut	Doctorat en Biotecnologia Biomèdica i Evolutiva
	Doctorat en Investigació Translacional en Salut Pública i Malalties d'Alta Prevalença
	Doctorat en Neurociències
	Doctorat en Psicologia
	Doctorat en Salut Global, Serveis de Salut i Atenció Sociosanitària
Ciències Socials i Jurídiques	Doctorat en Cognició i Evolució Humana
	Doctorat en Dret
	Doctorat en Economia, Organització i Gestió
	Doctorat en Economia Aplicada
	Doctorat en Educació
	Doctorat en Estudis Interdisciplinaris de Gènere
	Doctorat en Tecnologia Educativa
Enginyeria i Arquitectura	Doctorat en Enginyeria Electrònica
	Doctorat en Tecnologies de la Informació i les Comunicacions
Plans d'estudis a extingir	Doctorat en Nutrició i Ciències dels Aliments

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Escola de Doctorat.

Pel que fa als resultats obtinguts durant aquest darrer període (del curs 2015-2016 al 2019-2020), s'han llegit un total de 240 tesis (quadre 2). Els doctorats en Ciències són clarament els que més tesis han llegit (79), seguits per Ciències de la Salut (59), Ciències Socials i Jurídiques (51), Arts i Humanitats (29) i Enginyeria i Arquitectura (22).

QUADRE 2. TESIS LLEGIDES DURANT EL PERÍODE DE 2015-2016 A 2019-2020 PER BRANCA DE CONEIXEMENT I PROGRAMA DE DOCTORAT

	2015- 2016	2016- 2017	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	Total
Arts i Humanitats	29					
Doctorat en Filologia i Filosofia	0	1	7	2	2	12
Doctorat en Història, Història de l'Art i Geografia	1	3	3	5	5	17
Ciències	79					
Doctorat en Biologia de les Plantes	0	3	2	1	1	7
Doctorat en Ciència i Tecnologia Química	3	2	3	7	5	20
Doctorat en Ecologia Marina	0	1	0	5	0	6
Doctorat en Física	2	1	4	11	10	28
Doctorat en Microbiologia Ambiental i Biomèdica	0	1	2	4	1	8
Doctorat en Nutrigenòmica i Nutrició Personalitzada	0	3	3	1	3	10
Doctorat en Química Teòrica i Modelització Computacional	SD	0	0	0	0	0
Ciències de la Salut	59					
Doctorat en Biotecnologia Biomèdica i Evolutiva	0	0	0	1	2	3
Doctorat en Investigació Translacional en Salut Pública i Malalties d'Alta Prevalença	0	4	7	16	5	32
Doctorat en Neurociències	1	0	1	3	6	11
Doctorat en Psicologia	0	1	0	3	2	6
Doctorat en Salut Global, Serveis de Salut i Atenció Socio sanitària	SD	SD	SD	SD	SD	SD
Doctorat en Nutrició i Ciències dels Aliments	0	1	1	3	2	7

continua

	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	Total
Ciències Socials i Jurídiques	51					
Doctorat en Cognició i Evolució Humana	0	0	2	1	5	8
Doctorat en Dret	0	2	1	0	3	6
Doctorat en Economia, Organització i Gestió	1	0	0	1	1	3
Doctorat en Economia Aplicada	1	0	0	2	0	3
Doctorat en Educació	2	1	0	4	5	12
Doctorat en Estudis Interdisciplinaris de Gènere	0	0	0	1	1	2
Doctorat en Tecnologia Educativa	1	2	1	2	4	10
Doctorat en Turisme	0	0	0	3	4	7
Enginyeria i Arquitectura	22					
Doctorat en Enginyeria Electrònica	0	0	3	3	0	6
Doctorat en Tecnologies de la Informació i les Comunicacions	2	0	2	5	7	16
Total	14	26	42	84	74	240

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Escola de Doctorat.

2. DOCTORAT EN EDUCACIÓ

El programa de doctorat en Educació, tal com s'ofereix actualment, s'inicià l'any acadèmic 2013-2014, quan els estudis de doctorat comencen a ser regulats pel Reial decret 99/2011. En els cursos anteriors, regulats pel Reial decret 1393/2007, els programes de doctorat en matèria educativa (deixant de banda el Doctorat en Tecnologia Educativa) eren: el Doctorat en Educació Inclusiva, els cursos 2010-2011, 2011-2012 i 2012-2013; i el Doctorat en Educació: Primera Infància, Menors i Família, al curs 2012-2013, coincidint amb el d'Educació Inclusiva un any.

Seguint la informació que aporta l'EDUIB (Universitat de les Illes Balears, 2021) sobre el programa de Doctorat en Educació, aquest incideix, principalment, en l'adquisició de coneixements en mètodes i tècniques d'investigació educativa, tractant de reforçar un conjunt divers de plantejaments i perspectives, cercant, en tot moment, l'excel·lència investigadora. Així, l'objectiu principal del Doctorat en Educació és preparar l'alumnat en la investigació, com a experts i expertes en l'àmbit educatiu des de qualsevol dels enfocaments d'aquesta matèria: didàctica, curricular, social, metodològica, històrica, institucional, professional, etc.

Com s'ha pogut observar al quadre 1, durant el període de 2015-2016 a 2019-2020, es varen llegir un total de 12 tesis doctorals en el programa d'Educació, sent l'any acadèmic 2019-2020 el curs on més tesis es varen llegir (5). El 2020-2021, es va superar aquesta darrera xifra i es varen llegir 8 tesis doctorals. A continuació es presentaran els resums de cadascuna.¹

3. TESIS DOCTORALS EN EDUCACIÓ LLEGIDES EL CURS ACADÈMIC 2020-2021

La lectura de les tesis del curs 2020-2021 va començar a l'inici del curs acadèmic, el setembre de 2020, i va finalitzar el juny de 2021. De les 8 tesis llegides, 7 varen ser presentades per dones i 1 per un home. Pel que fa a la direcció, 10 eren homes i 4 dones. Pel que fa al nombre de tesis dirigides, els doctors Sebastià Verger Gelabert i Jaume Sureda Negre i la doctora Carmen Orte Socías dirigiren dues de les tesis defensades durant aquest curs acadèmic.

Les tesis defensades, per ordre de data de lectura, varen ser les de Viviana Gómez Barrantes (2020), Ana Josefa Cañas Lerma (2020), Maria del Mar Oliver Barceló (2020), Avelina Miquel Lara (2020), Emilio Menéndez Benito (2021), Maria de Lluc Nevot Caldentey (2021), Maria Isabel Vila Córdoba (2021) i Lúdia Sánchez Prieto (2021).

Títol de la tesi	<i>La gestión del currículum en sistemas de formación, bajo el modelo simultáneo, de profesores de secundaria</i>		
Autoria	Dra. Viviana Gómez Barrantes	Data de lectura	16 de setembre de 2020
Direcció de la tesi	Dr. Miquel Francesc Oliver Trobat		
	Dra. Francesca Salvà Mut		

continua

¹ D'una de les tesis doctorals no s'ha pogut aconseguir informació, per la qual cosa només es presentaran 7 resums.

Resum	<p>La tesi doctoral de la doctora Gómez Barrantes posa l'atenció en els factors acadèmics i administratius que intervenen en la gestió del currículum, més enllà de la visió tecnocràtica del concepte i incidint en els elements necessaris per a l'execució dels plans d'estudis.</p> <p>Es realitza un estudi de cas de les carreres formatives del professorat de secundària, dissenyades i executades en el marc del model de formació simultània de la Universitat Nacional de Costa Rica. S'analitza el tipus de gestió curricular de sis carreres a partir del marc normatiu i de l'opinió de les persones encarregades d'aquesta tasca.</p> <p>S'extreuen, com a conclusions principals, la complexitat de la gestió curricular, en què múltiples agents hi estan implicats, la necessitat de coordinació i lideratge per tal de millorar un model més funcional de gestió curricular i, finalment, els reptes que té per endavant el model de formació simultània.</p>
--------------	--

Títol de la tesi	<i>La satisfacción por compasión y el desgaste por empatía en los/as voluntarios/as del ámbito socio-sanitario de Mallorca</i>		
Autoria	Dra. Ana Josefa Cañas Lerma	Data de lectura	26 de novembre de 2020
Direcció de la tesi	Dr. Sebastià Verger Gelabert		
	Dr. José Francisco Campos Vidal		
	Dr. Jaume Sureda Negre		
Resum	<p>Ser voluntari o voluntària en l'àmbit socio-sanitari, on s'estableix un vincle interpersonal així com una exposició a situacions de dificultat, pot comportar tant sentiments positius com negatius. La doctora Cañas Lerma, a la seva tesi doctoral, analitza precisament sentiments com la satisfacció per compassió i el desgast per empatia, i la possible relació existent entre aquests sentiments i alguns factors vinculats al voluntariat socio-sanitari, com són l'empatia, l'engagement i les motivacions o l'autocura.</p> <p>Amb una mostra de 257 persones voluntàries, s'analitzen dades tant quantitatives, a partir de qüestionaris, com qualitatives, mitjançant dos grups de discussió. En el primer cas es recullen dades vinculades a variables sociodemogràfiques, formatives, laborals i sobre el voluntariat. Així mateix, s'utilitzen instruments validats referents a factors com l'empatia o la qualitat de vida. Pel que fa als grups de discussió, l'objectiu se centrava a aprofundir en l'experiència de les persones voluntàries quant als sentiments per compassió i el desgast per empatia, tractant de trobar relacions en les seves experiències amb els factors abans esmenats.</p> <p>Els principals resultats mostren que la majoria de mostra presenta nivells alts de satisfacció per compassió i baixos o mitjans de desgast per empatia. Així mateix, s'observa que a mesura que la satisfacció per compassió puja, també ho fa l'empatia i el compromís. D'altra banda, es mostra com nivells elevats de desgast per empatia comporten nivells baixos en autocura. Les principals conclusions que presenta la doctora Cañas Lerma responen a la necessitat de seguir ampliant el coneixement sobre aquest tema, ja que la presència dels sentiments analitzats estan vinculats amb la permanència del voluntariat dins l'àmbit socio-sanitari.</p>		

Títol de la tesi	<i>Educación artística en los currículos de primera infancia</i>		
Autoria	Dra. Maria del Mar Oliver Barceló	Data de lectura	4 de desembre de 2020
Direcció de la tesi	Dr. Rubén Lluc Comas Forgas		
	Dr. Jaume Sureda Negre		

continua

Resum	<p>La recerca realitzada per la doctora Oliver Barceló a la seva tesi doctoral se centra en la importància atorgada a l'educació artística en els currículums educatius de l'etapa d'educació infantil a Espanya i Llatinoamèrica.</p> <p>A partir d'un esquema d'anàlisi, dissenyat després d'una recerca documental, i un conjunt de categories, provades prèviament a Finlàndia i Nova Zelanda, s'estudia l'estructura curricular de deu currículums iberoamericans, per tal de conèixer el pes de l'educació artística. Posteriorment, amb la intenció d'aprofundir, comparar i enriquir la informació extreta en la fase prèvia, es realitzen vint-i-tres entrevistes semiestructurades a professionals de l'educació de diversos països d'Espanya i Llatinoamèrica. Finalment, amb les dades obtingudes, es presenta un instrument d'avaluació de la qualitat de l'educació artística en els currículums d'educació infantil.</p> <p>Els principals resultats mostren com l'educació artística encara no gaudeix de la suficient importància als currículums educatius analitzats. Disciplines tradicionals com les arts plàstiques, la música, la dansa o les arts dramàtiques tenen més presència; d'altres com la fotografia, l'arquitectura o els muntatges integrats són residuals dins les aules.</p> <p>Amb les dades obtingudes, la doctora Oliver Barceló conclou, basant-se en la literatura, que cal treballar més per introduir l'educació artística en els currículums educatius de l'educació infantil. La capacitat que té aquest tipus de formació en la capacitació en valors i a l'hora de fomentar la perspectiva crítica en l'alumnat justifica la importància d'incorporar les arts com a part del currículum educatiu durant la infància.</p>
--------------	---

Títol de la tesi	<i>Fotografía y educación en la prensa de guerra republicana en España (1936-1939)</i>		
Autoria	Dra. Avelina Miquel Lara	Data de lectura	11 de desembre de 2020
Direcció de la tesi	Dr. Bernat Sureda Garcia		
	Dra. Francisca Comas Rubí		

Resum	<p>La tesi doctoral de la doctora Miquel Lara se centra en l'anàlisi educativa de la premsa de guerra produïda per i per a l'exèrcit republicà durant la Guerra Civil espanyola. Concretament, la recerca pretén estudiar com l'ús de la imatge en aquest tipus de publicacions influïa ideològicament i moralment en els soldats republicans.</p> <p>S'utilitza el mètode històric, adaptat al camp de la història de l'educació, fent-se valer d'altres perspectives com la sociològica i la semiòtica, per tal d'interpretar les imatges produïdes. Les fonts documentals, per a l'accés a la premsa de guerra analitzada, varen ser el Centre Documental de la Memòria Històrica (CDMH), l'Arxiu General Militar d'Àvila (AGMA) i l'Hemeroteca Municipal de Madrid (HMM).</p> <p>La doctora Miquel Lara conclou que l'ús de la imatge com a recurs educatiu, i utilitzada amb una determinada estratègia visual, es produïa amb la finalitat de fomentar un conjunt de valors i actituds en el front republicà. Així mateix, atesa l'alta taxa d'analfabetisme, l'ús de la imatge era el millor recurs per tal de transmetre de manera directa una visió política, moral i militar concreta.</p>
--------------	--

Títol de la tesi	<i>Mecanismos públicos de formación y transición al empleo juvenil. El ejemplo de las Islas Baleares a través del escalamiento de competencias en el marco de estrategias y medidas de intervención contextualizadas en itinerarios de riesgo de abandono formativo y empleo poco cualificado</i>		
Autoria	Dr. Emilio Menéndez Benito	Data de lectura	13 d'abril de 2021
Direcció de la tesi	Dr. Josep Lluís Oliver Torelló		
	Dr. Lluís Ballester Brage		

continua

Resum	<p>Les polítiques públiques actives d'ocupació i el desenvolupament de polítiques de requalificació, de formació contínua i d'aprenentatge per a tota la vida, com a mecanismes de prevenció i com a eines per lluitar contra la vulnerabilitat educativa i econòmica, són el nucli central de la investigació realitzada pel doctor Menéndez Benito.</p> <p>Concretament, la tesi posa l'atenció en com aquestes actuacions públiques arriben a ser flexibles, apropiades i ajustades en competències a les demandes i característiques d'una determinada població diana.</p> <p>La tesi del doctor Menéndez Benito mostra com, en un context tan particular com les Illes Balears, un territori amb altes ràtios d'abandonament escolar prematur, una elevada taxa d'ocupació al sector turístic, ocupacions poc qualificades i amb altes taxes d'activitat laboral temporal, la mentalitat i tipologia econòmica afavoreix la reproducció intergeneracional de l'estructura laboral i, per tant, les condicions socioeducatives i socioeconòmiques.</p>
--------------	--

Títol de la tesi	<i>Validación del Programa de Competencia Familiar Universal Auto (PCF-U-Auto): implicación familiar para la promoción de la autonomía individual de adultos mayores</i>		
Autoria	Dra. Maria de Lluç Nevot Caldentey	Data de lectura	2 de juny de 2021
Direcció de la tesi	Dra. Carmen Orte Socias		
Resum	<p>Dr. Joan Amer Fernández</p> <p>Espanya s'ha convertit en un dels països més envellits, tant a nivell europeu com a nivell mundial. L'augment de l'esperança de vida ha suposat l'increment de les taxes de conicitat i de dependència. Per a la seva investigació, la doctora Nevot Caldentey, va detectar la necessitat d'atenció a les persones majors per prevenir taxes més elevades, posant l'atenció en la promoció de l'autonomia personal, com a clau per garantir l'envelliment actiu.</p> <p>Els programes basats en l'evidència mostraren ser una estratègia eficaç per al desenvolupament d'habilitats de relacions familiars per promoure la resiliència. Les relacions familiars positives tornen essencials per a la salut a mesura que avança l'edat i són el principal matalàs que amorteix l'impacte de les situacions de dependència i dels canvis de l'envelliment.</p> <p>Per aquest motiu, la doctora Nevot Caldentey dissenyà el Programa de Competència Familiar-Auto. Es tracta d'un programa de 6 sessions que treballa des de diferents vessants, tant educatives com socials. Es dissenyà amb l'objectiu d'orientar i formar, tant les persones adultes majors com les persones properes, en les destreses d'afrontament efectiu dels canvis i en la promoció del seu benestar.</p> <p>Els resultats principals mostraren millores en les dinàmiques familiars, en la capacitat per afrontar exitosament els canvis, en la cohesió familiar i en el suport familiar. Es conclou que és possible promoure l'autonomia personal a partir de l'enfortiment familiar amb el PCF-U-Auto.</p>		

Títol de la tesi	<i>La autogestión del asma en pacientes pediátricos a través de un material multimedia</i>		
Autoria	Dra. María Isabel Vila Córdoba	Data de lectura	8 de juny de 2021
Direcció de la tesi	Dr. Sebastià Verger Gelabert		
Resum	Dra. Francesca Negre Bennàssar		
Resum	<i>Sense informació</i>		

Títol de la tesi	<i>Programas universales de prevención de consumo de sustancias basados en la evidencia. Validación del programa de Competencia Familiar y formación de formadores</i>		
Autoria	Dra. Lidia Sánchez Prieto	Data de lectura	21 de juny de 2021
Direcció de la tesi	Dra. Carmen Orte Socias		
	Dr. Juan José Montaña Moreno		
Resum	<p>La tesi doctoral de la doctora Sánchez Prieto posa l'atenció en la prevenció universal del consum de substàncies durant l'adolescència. L'evidència científica mostra com els programes familiars basats en l'evidència són estratègies eficaces per prevenir aquest problema greu de salut pública.</p> <p>Els objectius de la investigació de la doctora Sánchez Prieto se centren, per una banda, en l'avaluació de l'eficàcia del Programa de Competència Familiar Universal 11-14, analitzant variables familiars (estils de cria parental i dinàmiques familiars) i variables individuals dels i les adolescents (internalització i externalització de simptomatologia). Per l'altra, es volia analitzar la capacitat d'influència dels formadors i formadores en l'eficàcia del PCF 11-14.</p> <p>Quant al primer objectiu, els principals resultats mostraren que, després de les 6 sessions del PCF 11-14, milloraven els estils de cria parental i les dinàmiques familiars. Així mateix, la internalització i la externalització dels i les joves minyaven. L'avaluació longitudinal, sis mesos després de l'aplicació del programa, va mostrar com els resultats es mantenen.</p> <p>Per que fa al segon objectiu, els resultats demostraren que les competències intrapersonals i interpersonal de les formadores i els formadors poden influir en la internalització de la simptomatologia en l'adolescència. Així mateix, les competències professionals limitades s'associen amb menors canvis en els resultats del programa.</p> <p>Com a conclusió, la doctora Sánchez Prieto posa de manifest que les intervencions preventives breus són eficaces com a mecanismes preventius dirigits a l'adolescència. Les competències professionals dels formadors i formadores són fonamentals per aconseguir-ho.</p>		

4. CLOENDA

Com es veu, el programa de doctorat en Educació de la UIB ofereix un ampli ventall de possibilitats per generar coneixement en l'àmbit educatiu. Aquest no és entès únicament des de la vessant de l'educació reglada, sinó que cobreix totes les esferes d'una educació vista des de diferents perspectives. La formació acadèmica i el seu currículum educatiu, la capacitat educativa i d'influència de diferents publicacions des d'una perspectiva històrica, el reciclatge formatiu de cara al món laboral o l'educació familiar són alguns dels temes tractats a les tesis doctorals llegides aquest curs.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Cañas-Lerma, A. J. (2020). *La satisfacción por compasión y el desgaste por empatía en los/as voluntarios/as del ámbito socio-sanitario de Mallorca* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Gómez-Barrantes, V. (2020). *La gestión del currículo en sistemas de formación, bajo el modelo simultáneo, de profesores de secundaria* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Menéndez-Benito, E. (2021). *Mecanismos públicos de formación y transición al empleo juvenil. El ejemplo de las Islas Baleares a través del escalamiento de competencias en el marco de estrategias y medidas de intervención contextualizadas en itinerarios de riesgo de abandono formativo y empleo poco cualificado* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Miquel-Lara, A. (2020). *Fotografía y educación en la prensa de guerra republicana en España (1936-1939)* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Nevot-Caldentey, M. Ll. (2021). *Validación del Programa de Competencia Familiar Universal Auto (PCF-U-Auto): implicación familiar para la promoción de la autonomía individual de adultos mayores* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Oliver-Barceló, M. M. (2020). *Educación artística en los currículums de primera infancia* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Sánchez-Prieto, L. (2021). *Programas Universales de prevención de consumo de sustancias basados en la evidencia. Validación del programa de Competencia Familiar y formación de formadores* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.

Universitat de les Illes Balears (2021). «Doctorat en Educació». Escola de Doctorat. <<https://edoc-torat.uib.cat/doctorat/TEDU/>>.

Vila-Córdoba, M. I. (2021). *La autogestión del asma en pacientes pediátricos a través de un material multimèdia* [tesi doctoral no publicada]. Universitat de les Illes Balears.